

вич Опришко // Правове регулювання економіки : зб. науч. праць / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; [відп. ред. В. Ф. Опришко]. — К. : КНЕУ, 2000. — № 9. — 2009. — С. 3.

14. *Кочетков Ю.* Сутність державного контролю у сфері захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС та надзвичайних ситуацій / Ю. Кочетков // Митна справа.— 2007. — № 3. — С. 67.

15. *Кутиркін А. А.* Правові аспекти подолання наслідків чорнобильської катастрофи / Антон Антонович Кутиркін // Економіка та право. — 2010. — № 3. — С. 133—136.

16. *McRae B.* The Convention on Supplementary Compensation for Nuclear Damage: Catalyst for a Global Nuclear Liability Regime / Ben McRae // Nuclear Law Bulletin: June No. 79 Volume 2007 Issue 1 (Complete Edition). — P. 17—35.

17. *Крупка Ю.* Відповідальність держави за транскордонну ядерну шкоду / Ю. М. Крупка // Право України. — 1999. — № 2. — С. 62—65.

18. Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 18. — Ст. 78; 1998. — № 2. — Ст. 4.

19. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40—44. — Ст. 356.

20. Протокол о внесении поправок в Венскую конвенцию о гражданской ответственности за ядерный ущерб [Електроний ресурс] / Веб-сайт Верховної Ради України. База даних «Законодавство України» (Вена, 12 сентября 1997 года) — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=951_003.

Стаття надійшла до редакції 27.05.10

УДК 340.1

Г. І. Дзяхар,
аспірант кафедри правового регулювання економіки
юридичного факультету
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ ЧОРНОБІЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Стаття присвячена питанню нормативно-правового забезпечення у сфері ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, аналізу законодавства, що стосується регулювання відносин у сфері ліквідації наслідків

аварії на Чорнобильській атомній електростанції. Запропоновано варіант класифікації по-критеріям нормативної бази, та структурний аналіз чинного законодавства у відповідності до вимог сьогодення.

Ключові слова: Чорнобильська катастрофа, нормативно-правове регулювання, об'єкт «Укриття», Чорнобильські програми, радіаційна безпека.

Статья посвящена вопросу нормативно-правового обеспечения в сфере ликвидации последствий Чернобыльской катастрофы, анализа законодательства, касающегося регулирования отношений в сфере ликвидации последствий аварии на Чернобыльской атомной электростанции. Предложен вариант классификации по критериям нормативной базы, и структурный анализ действующего законодательства в соответствии с требованиями современности.

Ключевые слова: Чернобыльская катастрофа, нормативно-правовое регулирование, объект «Укрытие», Чернобыльские программы, радиационная безопасность.

Paper deals with legal security in the aftermath of the Chernobyl disaster, the legal analysis concerning the Regulation of the accident at the Chernobyl nuclear power plant. There are the variant of the classification criteria in the regulatory framework and structural analysis of legislation in accordance with the present in the article.

Keywords: Chernobyl accident, the legal regulation, «Shelter» Chornobyl programs, radiation safety

З моменту набуття незалежності перед Україною постало складне завдання — здебільшого самостійно нести тягар наслідків Чорнобильської трагедії. Хоча і до цього часу нормативно-правове забезпечення цього питання було на низькому рівні, а по-суті його не було, то тут стало зрозуміло, що потрібно прийняти низку першочергових документів для регламентації основних питань щодо статусу території, потерпілої від наслідків, щодо захисту населення та організації всесторонньої допомоги тощо.

Відповідно до статей 16 та 50 Конституції України обов'язком держави визнається забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, як наслідок Чорнобильської катастрофи, а також кожна людина має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля [1]. Прийнято і введено в життя низку нормативно-правових актів та документів, спрямованих на протирадіаційний захист людини. Аварія на

Чорнобильській АЕС та її наслідки ще й досі залишаються об'єктом пильної уваги громадськості та предметом вивчення фахівців.

Якщо говорити про нормативно-правове регулювання у даній сфері, то на нашу думку, краще за все було б згрупувати нормативно-правову базу за певними критеріями.

По-перше, це основні документи. Основний закон України — Конституція України, Декларація про державний суверенітет, Концепція проживання населення на територіях Української РСР з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, Закони «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та ряд інших. Конституційні права і обов'язки стосуються всіх громадян держави і, природно, розповсюджуються і на постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи. На державу покладається обов'язок забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи — катастрофи планетарного масштабу та збереження генофонду України (ст. 16). Людина, її життя і здоров'я визнаються найвищою соціальною цінністю (ст. 3). Конституція має найвищу юридичну силу, а тому закони та інші нормативні акти приймаються на основі Конституції і повинні відповідати їй (ст. 8), це стосується відповідно і Чорнобильського питання. Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди (ст. 50). Кожен зобов'язаний не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки (ст. 66) [1].

На початку 1991 р. прийняті та введені в дію Концепція проживання населення на територіях Української РСР з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, закони «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи». Ці акти стали своєрідним підґрунтям національного законодавства, яким регулювалися важливі питання радіаційного, соціального та медичного захисту.

Сьогодні в Україні діють норми Закону України «Про Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006—2010 роки» від 14 березня 2006 року [2]. Дана програма встановлює напрямки реалізації державної політики у сфері подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, що також будуть покладені в основу нової «Загальнодержавної цільової програми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2011—2015 роки», яка зараз розробляється та до листопада 2010 р. буде подана до Верховної Ради України. Виконання Програми передбачається здійснити протягом п'яти років, з 2011 року по 2015 рік включно.

По-друге, нормативно-правові акти, що стосуються загальних питань радіаційної безпеки та радіаційного захисту населення. У 1994—1995 рр. Верховною Радою України затверджено і введено в дію «Концепція державного регулювання безпеки та управління ядерною галуззю», Закони України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» і «Про поведження з радіоактивними відходами». У 1998 році введено в дію Закон України «Про радіаційний захист людини від іонізуючих випромінювань» (затверджений 14 січня 1998 р.) та Норми радіаційної безпеки України — НРБУ—97. Вперше в Україні з часів початку використання ядерної та атомної енергії в основному створена правова та законодавча база з питань використання ядерної енергії і протирадіаційного захисту населення, яка стала частиною створюваної в державі Системи ядерного законодавства. Остання передбачається як сукупність правових (Конституція України), законодавчих (Укази і розпорядження президента України, Закони і постанови Верховної Ради України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України), норм і правил безпеки та міжнародних Конвенцій, угод і договорів, ратифікованих Україною, спрямованих на регулювання суспільних відносин при використанні джерел іонізуючого випромінювання.

По-третє, нормативно-правова база щодо відповідного фінансування питань у сфері ліквідації наслідків Чорнобильської трагедії. Найперше, що варто сказати, це те, що основним документом, який встановлює рівні фінансування для Чорнобильської програми, є Державний бюджет на відповідний рік. Так, Закон України «Про Державний бюджет на 2010 рік» від 27 квітня 2010 року встановлює фінансування для Чорнобильського питання близько 800 млн грн, у той час, коли, наприклад, вугільна га-

лузь отримає більше 30 млрд грн [3]. І немає сумнівів, що ці кошти не підуть на перебудову «ще радянських шахт», а будуть йти в «чорні діри». А що залишається Чорнобилю? Кричати на весь світ, що ми не можемо нічого зробити з «Укриттям», із зоною відчуження, з районами захоронення відходів, з хворими постраждалими на забруднених територіях і, ще чудом живими, ліквідаторами! То може краще спрямувати кошти в те русло, де вони більш потрібні, не скорочувати видатки в нинішньому Бюджеті на санітарно-курортне лікування потерпілих від наслідків аварії на ЧАЕС та інші, а скоротити видатки на утримання Президента, Уряду, інших вищих посадовців.

Хоча, за результатами минулого 2009 року, можна зазначити, що було:

— відрегульовано ритмічність та збільшено обсяги фінансування у 2009 році головних бюджетних програм щодо забезпечення сталої та безпечної діяльності Державного спеціалізованого підприємства «Чорнобильська АЕС» (далі — ДСП ЧАЕС) та інших підприємств зони відчуження, а також місцевого бюджету міста Славутич;

— забезпечено вчасну та у повному обсязі виплату заробітної плати працівникам ДСП ЧАЕС у розмірі, не нижчому від середньої заробітної плати працівників відповідних професій та посад на діючих атомних електростанціях України;

— розпочато фінансування з Державного фонду поводження з радіоактивними відходами.

Окрім бюджетних коштів існують ще й спеціальні фонди, які здійснюють фінансування робіт по ліквідації наслідків Чорнобильських подій. Законом України «Про формування Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення» від 20 червня 1997 року передбачалось створення та формування спеціального Фонду, цілями якого було забезпечувати виконання завдань по соціальному захисту населення, що постраждало від наслідків аварії на ЧАЕС, та забезпечити роботу відповідних служб, підрозділів, організацій, підприємств, тощо з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

По-четверте, правові акти, які спрямовані на соціальний захист населення. Тут основним документом, звісно ж, є Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року.

Під захист взято безпосередніх учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, найбільш уразливі верстви населення — дітей та інвалідів, мешканців населених пунктів, що розташовані на територіях з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення [4].

Саме цим Законом визначено основні положення щодо реалізації конституційного права громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на охорону їх життя та здоров'я, створено єдиний порядок визначення статусу постраждалих осіб.

Вказаним Законом України визначено категорії постраждалих громадян, критерії за якими діти відносяться до потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, пільги, які надаються постраждалим громадянам залежно від їх категорії та пільги потерпілим дітям та їх батькам. Окрім цього, діє Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо соціального захисту працівників Чорнобильської АЕС та жителів м. Славутича у зв'язку із закриттям станції» від 29 листопада 2000 року.

Важливим моментом є питання пенсійного забезпечення. Закони України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 09 квітня 1992 року, «Про пенсійне забезпечення» від 05 листопада 1991 року визначають алгоритм щодо вирішення питання пільгового пенсійного забезпечення осіб, які постійно працюють на території зони відчуження, також Пенсійний фонд України здійснює виплату та доставку пенсій особам, яким вона призначена на пільгових умовах, до отримання права на пенсію за віком та інше.

По-п'яте, нормативна документація по забезпеченню екологічної безпеки.

Найважливішими актами є Кодекси: Водний, Лісовий, Земельний та інші, Закони України: «Гірничий Закон України» від 06 жовтня 1999 року, «Про правові засади цивільного захисту» від 24 червня 2004 року, «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року, «Про питну воду та питне водопостачання» від 10 січня 2002 року, «Про екологічну експертизу» від 09 лютого 1995 року, «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 року, «Про пожежну безпеку» від 17 грудня 1993 року, «Про охорону земель» від 19 червня 2003 року, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку цивільного захисту на 2009—2013 роки» від 25 лютого 2009 р. та інші. Згідно з

Концепцією національної безпеки України екологічна безпека, зокрема, визнана як новий важливий складовий елемент національної безпеки. Створення системи забезпечення екологічної безпеки у нашій державі є однією з підвалин, на якій базуються стратегія, оперативне мистецтво і тактика державної політики.

Темпи виходу України з економічної кризи, зростання добробуту наших людей і національна безпека держави багато у чому залежать від ефективності протидії надзвичайним ситуаціям, зниженню ризику їх виникнення.

По-шосте, нормативна база, яка регулює діяльність органів, що безпосередньо займаються питаннями ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Перш за все, слід зазначити Конституцію України, яка покладає основні завдання по здійсненню політики у сфері ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи на Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України інші державні органи. На основі Конституції прийняті і діють наступні документи: Закони України: «Про міліцію» від 20 грудня 1990 року, «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 року, «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року, «Про боротьбу з корупцією» від 05 жовтня 1995 року, «Про місцеві державні адміністрації» від 09 квітня 1999 року, «Про Кабінет Міністрів України» від 16 травня 2008 року та ін.

Указ Президента України «Про затвердження Положення про Міністерство з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи» від 5 березня 2004 року визначає, що МНС України є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади щодо забезпечення реалізації державної політики у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, наслідків Чорнобильської катастрофи, рятувальної справи, пожежної безпеки, створення та функціонування системи страхового фонду документації, поводження з радіоактивними відходами, профілактики травматизму невинного характеру [5].

Також важливе значення має Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Міжвідомчої комісії з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС» від 18 грудня 2002 року. На Комісію покладається завдання по сприянню забезпечення взаємодії та координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади з виконання завдань, пов'язаних із

соціальним захистом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та подоланням наслідків катастрофи, підготовці і внесенню Кабінетові Міністрів України пропозицій та рекомендацій [6].

Важливе місце займає Постанова Кабінету Міністрів України «Про Положення про державний департамент — Адміністрацію зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення» від 31 травня 2006 року.

Адміністрація зони організовує та координує проведення всіх заходів на територіях зони відчуження, а також зони безумовного (обов'язкового) відселення, вирішує питання їх фінансування, охорони громадського порядку, захисту наукових і економічних інтересів держави, вживає заходів до створення безпечних умов праці та зменшення рівня опромінення персоналу, який працює на цих територіях, з метою охорони його здоров'я, забезпечує додержання норм радіаційної безпеки, порядку поводження з радіоактивними відходами, а також несе відповідальність за оперативне, повне та об'єктивне інформування населення про екологічний стан у цих зонах [7].

По-сьоме, законодавчо-правова база для обслуговування Чорнобильської АЕС та зони відчуження, об'єкт «Укриття». Дане питання на сьогоднішній день вважається найгострішим тому, що покликане перетворити зону нестабільного екологічно небезпечного фону на зону з екологічно безпечною системою. Сюди відносять Закони України «Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему «від 15 січня 2009 року, «Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблоку цієї АЕС на екологічно безпечну систему», «Про Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006—2010 роки» від 14 березня 2006 року, Постанови Кабінету Міністрів України: «Про проведення міжнародного конкурсу на розробку проекту перетворення об'єкта «Укриття» Чорнобильської АЕС в екологічно безпечну систему», «Про затвердження Порядку використання у 2006 (і відповідно 2007, 2008, 2009) році коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки у безпечному стані енергоблоків та об'єкта «Укриття» Чорнобильської АЕС», «Про затвердження Тимчасового порядку підтвердження відповідності продукції іно-

земного походження, яка постачається в рамках проектів міжнародної технічної допомоги для зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» в екологічно безпечну систему», «Про порядок затвердження програми робіт на об'єкті «Укриття», Про затвердження техніко-економічного обґрунтування (концептуального проекту) конфайнмента об'єкта «Укриття» Чорнобильської АЕС» та ін.

Об'єкт «Укриття» за статусом є ядерно-небезпечним об'єктом і тимчасовим сховищем неорганізованих радіоактивних відходів. Однак він не відповідає вимогам, які ставляться до сховищ довгоіснуючих та високоактивних відходів (ДІВ та ВАВ). Створення досить надійних технічних бар'єрів для постійної ізоляції (консервації) паливовмісних матеріалів (ПВМ) всередині об'єкта пов'язане з екологічною безпекою об'єкта «Укриття» в теперішньому стані для довкілля. Тому перетворення «Укриття» повинно передбачати вилучення ПВМ та ВАВ з об'єкта, переведення їх у безпечний стан, проміжне контрольоване зберігання та захоронення у глибинних сховищах (у стабільних геологічних формаціях), якщо до початку вилучення ПВМ (орієнтовно 30—50 років) не буде запропоновано альтернативного шляху забезпечення безпеки зберігання ПВМ в об'єкті «Укриття».

Головною проблемою щодо завершення робіт на об'єкті «Укриття» є наповнення Чорнобильського фонду «Укриття» (ЧФУ) коштами, необхідними для завершення робіт за проектом.

Другою за важливістю проблемою є проблема поводження з радіоактивними відходами (РАВ).

Проблемою, про яку потрібно згадати, є неузгодженість стратегії подальших дій з комплексу робіт, пов'язаних із паливовмісними матеріалами.

По-восьме, нормативно-правові документи, що стосуються сфери міжнародної співпраці України в рамках питань щодо вирішення Чорнобильських проблем.

Вагомим внеском у розв'язання проблем зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему стало прийняття керівництвом ЄБРР рішення щодо надання банком 135,0 млн євро з власних коштів на виконання «чорнобильських» проектів. 16 лютого 2009 року підписано відповідну Грантову угоду між ЄБРР, Урядом України та Державним спеціалізованим підприємством «Чорнобильська АЕС» [8]. Також важливим моментом стало

прийняття Резолюції № 60/14 Генеральною Асамблеєю ООН «Зміцнення міжнародного співробітництва і координації зусиль у сфері вивчення, пом'якшення і мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи». Також у сфері ядерної безпеки Україна в 1997 році підписала: Конвенцію про радіоактивні відходи, Конвенцію про поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом, Конвенцію про додаткову компенсацію за ядерну шкоду та ратифікувала Конвенцію про ядерну безпеку, а в 1995 році Угоду про співробітництво у галузі ядерної безпеки.

Також Україна розвиває двостороннє технічне співробітництво з іноземними країнами, воно здійснюється в межах низки двосторонніх міжурядових угод та/або меморандумів:

— Угода між Урядом України та Урядом Федеративної республіки Німеччини про співробітництво з питань, що становлять взаємний інтерес у зв'язку з ядерно-технічною безпекою і радіаційним захистом від 10.06.1993 р.;

— Рамкова угода щодо грантів технічної допомоги між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 14.01.1998 р.;

— Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом США стосовно технічної допомоги з боку уряду США з питань реформування електроенергетичного сектора України (постанова КМУ від 04.12.1999 р. № 2202);

— підписання у Брюсселі Протоколу між Європейської Комісією та Україною для уточнення і координації плану подальших дій за результатами досліджень «Альянсу» (вересень 1995 р.);

— прийняття Меморандуму про взаєморозуміння між урядом України, урядами країн великої сімки і комісією Європейських співдружностей про закриття Чорнобильської АЕС (грудень 1995 р.) та ін.

Отже, на нашу думку, не вистачає кодифікованих актів по сферам впливу, деякі питання мають достатнє правове забезпечення та постійно удосконалюються і оновлюються, інші ж навпаки — залишаються в тіні, хоча також є нагальними і важливими. Невідкладним стає питання законодавчого вдосконалення системи пенсійного забезпечення громадян [10], які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, в першу чергу самого механізму нарахування пенсій, що призначені відповідно до Закону

України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи». Так, на сьогоднішній день, унаслідок такої невизначеності щодо нарахування пенсій особам, потерпілим від наслідків аварії на ЧАЕС більше 170 тис. позовів громадян, з вимогою перерахування пенсій та виплати недоплачених частин з тих коштів, що передбачаються їм згідно законодавства. А для цього потрібно:

— По-перше, чітко визначити орган, який би займався питанням захисту інтересів Чорнобильців. А на сьогоднішній день що ми маємо? Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Міжвідомчу комісію з питань комплексного розв'язання чорнобильських проблем, яка є лише консультативно-дорадчим органом при Кабінеті Міністрів України, та Міністерство праці та соціальної політики України.? Тобто Міністерство займається питаннями Чорнобильців якраз, виходячи із назви і сполучника «та», в останню чергу, а Комісія — консультує, а Міністерство праці та соціальної політики України займається питанням соціального забезпечення чорнобильців, але тільки після того, як займається в першу чергу своїми прямими обов'язками. Чому б не створити **центральный орган виконавчої влади з питань подолання наслідків Чорнобильської катастрофи**, який би займався виключно питаннями Чорнобиля. Ця пропозиція розглядалося центральними органами виконавчої влади ще у 2008 році на виконання постанови Верховної Ради України від 18 квітня 2008 р. 276-УІ «Про стан, заходи і перспективи подолання наслідків Чорнобильської катастрофи» та окремого дорученням Кабінету Міністрів України від 24.04.2008 № 22756/1/1-08 до пункту 5 Плану організації виконання постанови Верховної Ради України від 18 квітня 2008 р. № 216-ХІ «Про стан, заходи і перспективи подолання наслідків Чорнобильської катастрофи» та пропозиція не була підтримана.

— По-друге, законодавчо закріпити чіткий механізм нарахування пенсій інвалідам Чорнобиля. А то ми маємо таку картину, що Верховна Рада України наприймала кілька десятків законів, якими визначався статус пільговиків та відповідно і перелік пільг та компенсацій. А Кабмін, який також не надто переймався суттю проблем, — зменшував усі пільги своїми постановами разів у десять. Не враховували наші обранці всіх скликань та всіх політичних ідеологій ст. 22 Конституції України, яка визначає, що

Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. Тобто повернутись назад та переглянути свої закони стосовно пільг та компенсацій вже не є можливим, діє принцип: «тільки вперед». Але це перипетії «політичних війн» різних політичних сил — а розплачується хто?

Наразі, варто було б прийняти наступні нормативно-правові акти:

1. Законопроект, метою якого є уніфікація положень Закону «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» до норм чинного законодавства з питань соціального захисту постраждалих громадян.

2. Законопроект, метою якого є посилення соціального захисту безпосередніх учасників ліквідації інших ядерних аварій, ядерних випробувань та військових навчань із застосуванням ядерної зброї шляхом усунення розбіжностей між чинними законодавчими актами та чіткого встановлення порядку надання пільг та компенсацій, що сприятиме уникненню соціальної напруги серед зазначеної категорії громадян.

3. Законопроект щодо вдосконалення пенсійного забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, в частині збільшення розміру пенсії, обчисленої відповідно до статті 54 Закону «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

— По-третє, прийняти Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2011—2015 роки, де варто закріпити виконання завдань у сфері ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і зобов'язати відповідні органи їх виконати. Бо неприпустимим є той факт, що в Україні до цього часу немає чітких орієнтирів подальшої стратегії подолання наслідків аварії на ЧАЕС. Неодноразово висловлювалась думка, що затягування ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи комусь вигідно. «Інколи здається, що коли все-таки завершиться ліквідація наслідків Чорнобильської катастрофи, мабуть, придумают ще якусь катастрофу, щоб відмивати гроші», — зазначалося на парламентських слуханнях у 2004 р.

Великою проблемою є юридична визначеність приналежності територій за рівнем забруднення до певних категорій [9]. За даними дозиметричної паспортизації, близько 1000 населених

пунктів на території Київської, Житомирської, Рівненської та ін. областей могли б у зв'язку із зниженням рівня забрудненості змінити свій статус. Проте зустрічних пропозицій від місцевих органів влади практично не було, оскільки таке рішення знімало з територій та їх населення певні пільги.

Тож, можна зазначити, що загалом нормативна база з Чорнобильського питання досить велика, але вона не систематизована і не виділена в окрему структуру, а розкидана серед інших галузевих нормативно-правових документів.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.

2. Закон України «Про Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006—2010 роки» від 14 березня 2006 року // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 34. — Ст. 290.

3. Закон України «Про Державний бюджет на 2010 рік» від 27 квітня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 22—23, № 24—25. — Ст. 263.

4. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 16. — Ст. 200.

5. Положення про Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 02 листопада 2006 р. (зі змінами та доповненнями за станом на 27 лютого 2008 р. на підставі Постанови Кабінету Міністрів України № 101-2008-п) // Офіційний вісник України. — 2008. — № 16. — Ст. 416.

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Міжвідомчої комісії з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС» від 18 грудня 2002 року // Офіційний вісник України. — 2002. — № 51. — Ст. 2327; 2003. — № 33. — Ст. 1787; 2006. — № 50. — Ст. 3318.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Положення про державний департамент — Адміністрацію зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення» від 31 травня 2006 року // Офіційний вісник України. — 2000. — № 33. — Ст. 1410; 2004. — № 12. — Ст. 753. — № 49. — Ст. 3206; 2005. — № 24. — Ст. 1351.

8. Україна після Чорнобиля: погляд у майбутнє через уроки минулого // Міжнародна конференція «Двадцять років Чорнобильської ката-

строфи. Погляд у майбутнє». 24–26 квітня 2006 року. — Київ, Україна. Збірка тез. — К., 2006. — Т. 2. — С. 14—15.

9. Чорнобильська трагедія в документах і матеріалах: Спецвипуск наукового і документального журналу СБУ «З архівів ВУЧК, ГПУ, НКВД, КГБ». — 2000. — № 1.

10. Чорнобильська катастрофа: під іншим кутом зору (Н. П. Барановська, Л. П. Берестов, О. М. Гришак). — К., 2004. — Ст. 507.

Стаття надійшла до редакції 12.05.10